

FØROYAR Í DAG

Ritstjórar: W. HEINESEN og HEDIN BRÚ

POLITIKKUR OG FÓLKALYNDI

Thorstein Petersen: Eigur tað at verða nýtt løgtingsval?

Thorstein Petersens litla skriv er eitt innlegg í dagsins stríð og altso eitt partapolitiskt stríðstiltak. Tær hugsanir, hetta skriv byggir á, standast allar av viðurskiftunum í lötuni, og alt verður sjálvandi sæð gjøgnum partapolitiskt eygnaglar. Nógv nýtt hevur bókingurin tí ikki at bjóða hugsandi feroyingum, men er tó búgvín til eftirgáan.

Bókingurin er bygdur upp sum ein verja fyri fólkaflokksins politikk. Tað, høvundurin sigur um sínar politisku mótstøðumenn, er tað, vit hava hoyrt og lisið so mangan, at ein kann siga tað uttanat í svevni. »Føroyar eru at líkna við ein áralleysan bát, ella meiri nýmótans, eitt skip við sundursorlaðum motori, sum rektst fyrri vág og vind.« Til hetta er at siga, at tað kanska ikki nettup er motorurin, ið er í ólagi; men í eygablikinum siglur skipið í sjóringum og fyri ein part ókunnigum farvatni og við fremmandum lósi. — Viðari verður sagt hetta, sum vit altíð hoyra, um amtmannsins, sambandsmanna, javnaðarmanna og sjálvstýrismanna stöðu. Um hesar síðstu sigst stutt: »Teir hava gjørt Føroyum eina so ringa gerð, at teirra søga eigur at verða gloymd so skjótt sum møguligt.« Allir fólkaflokksmenn vilja hereftir leggja seg eftir at gloyma av øllum alvum.

Síðani kemur fólkaflokksins-tæða, ið, sum vit vita, er tann einasta rætta. Th. Petersen biðir fólk halda sær tilgóðar at hansara flokkur hevur verið so litillatin og so leingi hildið seg aftur og mestsum ikki latið hoyrt frá sær, men »tað hevur verið neyðugt at biða so leingi, at alt fólk í Føroyum hevur sæð, hvussu skeivt her hevur verið farið fram.« Hvussu skeivt her er farið fram fáa vit so nøkur dømi um; men her hevði lesarin næstan væntað sær okkurt enn verri, ið hvussu er okkurt nýtt. At alt ikki hjá øllum er sum í Slárafínlundi víta vit ivaleyst frammanundan; men tað er jú heldur ikki tær hugnaligstu tíðir, vit liva í. Vit mugu ugga okkum við at lögtingið tó hevur fingið so ógvuliga nógv meiri ræði enn tað nakrantíð hevur haft áður.

Høvundurin ger nøkur álop á

ymisk viðurskiftir, fyrst og fremst pengalíkindini. So spyr hann: »Er tað nøkur vón fyri at teir átroðkandi spurningarnir kunnu bliva loystir uttan at Føroya fólk velur nýggjar menn til lögtingið?« og svarið er nei. Nær skal valið so vera? Svar: Áðrenn Ólavssøka 1943.

Tann síðsti og mest umráðandi spurningurin, hví valið skal flytast eitt hált ár fram — hetta, sum er aðalmálið í øllum — verður svarað so jánkálaga. Høvundurin heldur, at verður valið ikki fyrr enn 1944, verður lögtingssetan 1943 (altso í ár) at kalla bert ein partapolitiskur gorrangangur, »ein seta av politiskum klandri«, og at eitt val í 1944 vil elva tver lögtingssetur í einum ári, og tað verður ov dyrt. Jú, gaman í, sparssemi er ein dygd, og tíð er pengar. Man tann hugsan, at eitt nýtt lögtingsval endiliga skal skapa eitt nýtt og samstund lögting, man tann hugsandi lesarin halda vera heldur »optimistisk«.

Tó, vit vilja lata »Dimmalætting« eiga tað at jarðleggja Th. Petersen, rulla hann runt í rununi og síðan standa oman á honum og gala sum ein spelkin dvørghani. Thorstein Petersen er ivaleyst ein vælviljandi maður, og hansara propaganda-skriv nú einaferð er: fyrri tað mesta svart ella hvítt, og av og á nakrar gráar hárlæur og feilposter-ingum av bókstávinum »ð«. Vit kunnu ikki beinavegin finna at einum manni at hann er partapolitikari; tað er heldur einki at siga til at ein politikari ynskir at fremja sín politikk, sjálvt um tað er við at gera eitt kupp. Av einum øðrum orsaka, sum vit ikki her nýta at ræra við, hevur fólkaflokkurin sett sær fyrri at vága eitt sovordíð kupp, og tí er tað ivaleyst teir vilja hava val nú og ikki seinni.

Men latið okkum nú kanna eftir hverji líkindir hesir kuppmenninir kunnu hava — ikki við partapolitiskum eygum kortini, men út frá seguligum og psykologiskum royndum.

So mikið halda vit okkum siggja, at sovordin politisk kupp ikki hava tæy bestu gróðralíkindi í Føroyum. Tað er jú sum oftast

soleiðis hjá okkum, at tá ið ein sigur pluss, sigur ein annar minus. Longu í *søgutíðini* var tað, sum vit vita, á ein vissan hátt talan um »sjálvstýri« (Tróndur) kontra »samband« (Sigmundur), og við hesum, at tveir nakað javnbjóðis partar hardliga og við øllum snildum berjast hvar móti øðrum, tykist tann føroyska søgan at taka seg upp aftur.

Tað er eisini ein ferðil av hesum sama í søguni um *bardagan í Mannafellsdali*. Her tykist vera talan um uppreisn móti hardræði »Mús« biskups (Erland?), hvørs skattakrav nivdi tungt á fólkid tá ið hann vildi fáa pening til dómkirkjubyggin í Kirkjubø. Henda uppreisn varð fyrst bard niður av norðanfjørðsmönnum, ið hildu við bispunum (sambandsmenn!), men síðani máttu teir lúta fyri sunnanfjørðsmönnum (sjálvstýrismönnum!); men vit hoyra einki endiligt úrslit av *bardaganum*. Hetta er sjálvandi søgn; men tað, at her eru tveir næstan javnsterkir partar, ið stríðast, ger at her vátar segnin nakað, sum tykist vera ein lóg fyri politiskum lívi í Føroyum. Tað tykist eisini sum henda fylkjan við og ímóti gjørdi seg galdandi á *Magnus Heinason* døgum; tó, eisini hetta hoyrir mestsum sagnverðini til.

Men tá vit koma til *Nólsoyar-Pális* stríð móti monopolhandlinum hava vit í hvussu er seguligt prógv fyri, at fólkid fylkti seg í tveir bólkar, við og ímóti; og her kemur tað eisini greiniliga fram, at annar parturin er gløggt atfinningasamur móti tí, sum var, meðan hin royndi at halda uppá tað gamla — konservativur og óttafullur í sínum veruhátti, men kortini ikki uttan grein í sínum máli. Tá í tíðini mátti avteka av monopolhandlinum sjálvandi stann sum eitt sera hættisligt stíg; hvussu hættisligt tað var, sást eisini seinni.

Lyndið hjá føroyskum fólkid til at bólkast í tveir partar hvar móti øðrum kemur týðuliga fram í nýggjari føroyskum politikki. Sambandsrørslan kom upp, sum vit vita, í 1906, tá hin ungi *Jóannes Patursson* hevði fingið tað danska ministerium J. C. Christensen at taka undir einum uppskoti um eitt føroyskt sjálvstýri

ella heimastýri. Tað er sum man tekur tað um vit vilja rópa hetta, ið J. Patursson gjørdi, fyrri eina kupp-roynd, men soleiðis varð tað ið hvussu er tikið tá av sambandsfólkunum. Tað er ofta vordíð sagt, at tann sambandsreaktiónin stóðst av persónligum agg hjá vissum monnum. Tað er heldur ikki at ivast í, at persónligur stríðshugur hevur verið við í ferðini, men Jóannes Paturssons avgjörda fall við valgið í 1906 kann kortini ikki einans fatast sum eitt úrslit av øvundamanna agitátión. Sambandsrørslan var ein fólkarrørsla. Fleiri av teimum gomlu nationalu Føringafelagsmonnum vóru við í hesari rørslu, harimillum ein hin mest føroyski feroyingurin, ið nakrantíð hevur verið, Fr. Petersen próstur. Nei, tað var ikki bert nakrir baktstrevarir og embætismanna-financierur, ið kendi seg trongdar av Jóannes Paturssonar sjálvstýrisspolitikki. Tað hendir meir í hesum føri: lyndið til politiskt tvíbýti gjørdi seg galdandi, sum so ofta áður, bara uppaftur sterkari.

Nú í okkara døgum er talan um eitt nýtt slag av politiskum tvíbýti í tí føroyska fólkunum: tað sosiala. Tað vísir seg als ikki sum ein avgjörd sambands- ella sjálvstýrissrørsla, hóast tað er nógv nationalt við tí; tað umboðar eitt annað slag av tvíbýti enn tað gamla samband-sjálvstýri

Men latið okkum halda okkum til og viðganga hetta sjáldsama ósemjulyndi hjá okkum, sum vit hitta ferð eftir ferð. Hverjum kemur tað av? Vit hitta henda sama tvídráttin í fólkasínninum hjá mongum *marknafólku*, og í grundini eru Føroyar eisini eitt sovordíð marknaland millum Noreg og Danmark. Hetta er kanska ein atvoldin. Tað kundi verið forvitnisligt at kanna hetta málið gjøllari.

At hesin tvídráttur bert er av tí illa — tað skulu vit lata vera ósagt. Hver veit — kanska er hann í sínum uppruna orsakað av einum sjálverju-instinkti. Kanska her er talan um eitt *javnvinginga-amboð*, sum er komið upp undir teimum viðurskiftum, ið eru okkum egin. Vit eru heimsins minsta fólk og búgva úti í einum av størstu høvum í verðini. So mikið er ið hvussu er vist, at tað altíð lúrir

(Meira á næstu síðu).